

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ ТОВАРООБИГУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

Анотація. Розглянуто особливості здійснення аналізу товарообігу вітчизняних підприємств роздрібною торгівлю, його методичне забезпечення, систематизовано підходи до виділення етапів комплексного аналізу роздрібного товарообігу, визначено перспективні напрями подальших досліджень із даної проблематики.

Аннотация. Рассмотрены особенности осуществления анализа товарооборота отечественных предприятий розничной торговли, его методическое обеспечение, систематизированы подходы к выделению этапов комплексного анализа розничного товарооборота, определены перспективные направления дальнейших исследований по данной проблематике.

Annotation. The features of the analysis of domestic retail trade, its methodological support have been discussed, the approaches to selecting the stages of a comprehensive analysis of the retail trade have been systematized, the prospective areas for further research on the subject have been identified.

Ключові слова: товарообіг, роздрібний товарообіг, торговельна діяльність, аналіз товарообігу, методичне забезпечення, етапи аналізу товарообігу, ресурс, резерв, менеджмент.

Однією з найважливіших умов отримання прибутку підприємством роздрібною торгівлю є показник товарообігу. В умовах відродження в Україні ринкових відносин значення цього показника все більше зростає, оскільки це обумовлено тим, що через цей показник виражається суспільне визнання вартості і споживчої вартості частини суспільного продукту, який спрямовується у сферу споживання. Оскільки зараз панує проблема виживання підприємств, загострюється конкуренція, тому необхідно забезпечити динамічний розвиток підприємств роздрібною торгівлю, а це вимагає проведення глибокої аналітичної роботи, особливо в частині аналізу товарообігу [1].

Сучасний стан методичного забезпечення аналізу товарообігу в своїх працях розглядали такі вчені, як: Валевиц Р. П., Бланк І. О., Мазаракі А. А., Гринів Б. В., Ушаков Н. М., Альбеков А. У., Данько Т. П., Кравченко Л. І. та ін. Однак, на думку автора, на сьогодні дане питання не розглянуто в повному обсязі в наукових працях, тому необхідно переглянути існуючі підходи до методики аналізу товарообігу та вдосконалити їх з урахуванням вже сучасного досвіду.

Мета дослідження – розглянути комплексний підхід до аналізу товарообігу підприємств роздрібною торгівлю

Завдання дослідження:

визначити сутність товарообігу;

охарактеризувати особливості здійснення аналізу товарообігу торгових підприємств та його методичні підходи;

удосконалити методи забезпечення аналізу товарообігу.

Товарообіг є основним об'єктом аналізу і в той же час вимірником результатів роботи торгового підприємства. Під товарообігом у загальноекономічному сенсі розуміють процес обміну товарів на гроші. Для торговельних підприємств товарообіг – це сума виручки від реалізації товарів. Роздрібний товарообіг – це сума виручки від реалізації споживчих товарів населенню переважно за готівку або за розрахункові чеки банків чи через організовані споживчі ринки. Роздрібний товарообіг поділяється на товарообіг роздрібною торгівлю та товарообіг громадського харчування [2].

Аналіз роздрібного товарообігу здійснюється з метою виявлення невідповідності сформованих завдань у торговельному підприємстві про ринок з реальною ситуацією, щоб зробити необхідні зміни, які дозволять збільшити обсяг продажів і прибутку.

Значення економічного аналізу роздрібного товарообігу впливає з його завдань, основними з яких можна назвати [3]:

виявлення тенденцій і закономірностей зміни товарообігу та відповідності його попиту населення;

оцінка відхилень товарообігу від прогнозованих, планових орієнтирів;

виявлення резервів подальшого зростання товарообігу, підвищення якості обслуговування покупців;

розробка заходів, які спрямовані на усунення виявлених у процесі аналізу недоліків і максимальну мобілізацію резервів зростання роздрібного товарообігу за рахунок більш ефективного використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, покращення торговельно-технологічних процесів, менеджменту.

Для аналізу роздрібного товарообігу використовують індикативно-планові дані, облікові реєстри, товарно-грошові звіти, первинні документи, акти документальних ревізій та ін.

Хоча й серед науковців не існує єдиності щодо послідовності аналізу товарообігу підприємства роздрібною торгівлю, однак більшість з них виділяє такі етапи [1; 4].

І етап. Визначення обсягів товарообігу підприємства роздрібною торгівлю за звітний період – визначають обсяг

продажу товарів та надання платних послуг у вартісному і натуральному виразах (для окремих товарів і товарних груп) у таких аспектах:

- а) за окремими асортиментними групами;
- б) за окремими структурними підрозділами;
- в) за окремими торговельними об'єктами (у випадку здійснення мережної торгівлі);
- г) за підприємством у цілому.

II етап. Оцінка ступеня, ритмічності і рівномірності виконання плану товарообігу – здійснюється оцінка ступеня виконання плану товарообігу як в цілому за підприємством, так і за окремими структурними підрозділами та товарними групами.

III етап. Аналіз динаміки загального обсягу товарообігу полягає у дослідженні динамічних змін в обсязі роздрібно-товарообігу підприємств з визначенням базисних, ланцюгових, середніх абсолютних приростів, темпів приросту й абсолютного значення 1 % приросту.

Так, наприклад роздрібно-товарообіг підприємств (юридичних осіб) і фізичних осіб – підприємців, які здійснюють діяльність із роздрібно-торгівлі, розрахункові дані щодо обсягів продажу товарів за січень – грудень 2012 року згідно з даними Держкомстату України становив 404 862,6 млн грн, тобто на 13,7 % більше відповідного періоду попереднього року (таблиця) [5].

Таблиця

Роздрібно-товарообіг українських торгових підприємств за січень – грудень 2012 року

Товарообіг	Січень – грудень	Грудень
Оборот роздрібно-торгівлі, млн грн	804 330,8	x
Оборот роздрібно-торгівлі у % до відповідного періоду попереднього року	115,9	x
Оборот ресторанного господарства, млн грн (з урахуванням обороту фізичних осіб-підприємців)	23 782,6	x
Оборот ресторанного господарства у % до відповідного періоду попереднього року	108,2	x
Обсяг роздрібно-товарообігу підприємств, які здійснюють діяльність із роздрібно-торгівлі та ресторанного господарства, млн грн	404 862,6	38 647,7
Роздрібно-товарообіг у % до:		
відповідного періоду попереднього року	113,7	109,9
попереднього місяця	x	109,2

IV етап. Аналіз товарної структури товарообігу – аналітичні роботи, пов'язані з визначенням темпів зростання (приросту) обсягів роздрібно-товарообігу за окремими асортиментними групами, питомої ваги в загальному обсязі товарообороту.

V етап. Аналіз рівномірності реалізації товарів – для проведення аналізу розраховують показники, що характеризують рівномірність реалізації товарів: середньоквадратичне відхилення товарообігу, коефіцієнт варіації та коефіцієнт рівномірності. Чим вище значення матиме коефіцієнт рівномірності, тим більш рівномірним є процес реалізації товарів на даному підприємстві.

VI етап. Аналіз сезонності реалізації окремих видів товарів. На цьому етапі необхідно враховувати, що динамічний ряд товарообігу піддається впливу причин, обумовлених періодичністю коливань. У рядах динаміки виділяють три важливі складові коливань рівнів часового ряду: тренд, сезонну і випадкову компоненти. Таким чином, при аналізі коливань динамічних рядів поряд з виділенням випадкових коливань виникає і завдання вивчення періодичних коливань.

VII етап. Ранжування асортиментного портфеля. Для проведення ранжування існують такі методи, як: метод ABC-аналізу; XYZ-аналіз (варіаційний аналіз), матриця BCG та метод Дібба – Сімкіна.

VIII етап. Аналіз суми і структури чеків. Даний етап аналізу спрямований на визначення тенденцій у середовищі покупців, а саме зміни часу і місця здійснення покупок, особливостей споживання.

IX етап. Аналіз складу товарообігу проводиться залежно від статусу кінцевих споживачів, форм та термінів розрахунків, характеру товарів, що реалізуються, методів торгівлі тощо.

X етап. Порівняльний аналіз товарообігу проводиться з метою оцінки позиції підприємства роздрібно-торгівлі на ринку і виявлення резервів зростання обсягів товарообігу порівняно з іншими підприємствами, з досягненнями найбільш успішних конкурентів.

XI етап. Оцінка ефективності використання ресурсів підприємства та окремих торговельно-технологічних операцій із застосуванням показника товарообігу.

XII етап. Оцінка факторів, які впливають на обсяги та структуру товарообігу. Розвиток товарообігу підприємства роздрібно-торгівлі повинен бути тісно пов'язаний з такими економічними показниками, як: попит, надходження товарів, товарні запаси, прибуток, чисельність працівників, витрати на оплату праці. При цьому оптимальним вважається таке співвідношення в розвитку цих показників, що представлено в моделях стратегічного регулювання товарообігу.

XIII етап. Оцінка економічних меж. Передбачає розрахунок критичних обсягів діяльності підприємства роздрібно-торгівлі – точки ліквідації, точки беззбитковості, точки мінімального рівня рентабельності.

Підсумовуючи викладене, необхідно сказати, що товарообіг є одним із головних результативних показників господарської діяльності підприємств торгівлі і важливим чинником забезпечення сталого економічного зростання

країни в цілому. Зараз вітчизняні підприємства при здійсненні комплексного аналізу роздрібного товарообігу виділяють 13 етапів, які включають оцінку обсягів товарообігу, виконання плану товарообігу, вивчення його динаміки, аналіз товарної структури, рівномірності реалізації товарів, оцінка факторів, які впливають на даний показник і т. д. З часом змінюється економічна ситуація, яка потребує розвитку та вдосконалення як теоретичних аспектів аналізу товарообігу підприємств, так і практичних, зміни яких повинні відповідати сучасним вимогам. У сучасних умовах дуже важливо при аналізі товарообігу застосовувати прийоми адекватні сучасним потребам, приділяти увагу розробкам спеціалістів, які займаються торговельною діяльністю, оскільки їх досвід допоможе вдосконалити методику аналізу товарообігу. Зараз дуже важливо вдосконалити інформаційно-аналітичне забезпечення аналізу роздрібного товарообігу, що і є подальшим напрямом дослідження даної проблематики.

Наук. керівн. Мішин О. Ю.

Література: 1. Височин І. В. Сучасне методичне забезпечення аналізу товарообігу підприємств роздрібною торгівлі [Електронний ресурс] / І. В. Височин. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/inek/2010_4/88.pdf. 2. Височин І. В. Удосконалення методичних підходів до прогнозування товарообігу підприємств роздрібною торгівлі [Електронний ресурс] / І. В. Височин. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Vdnuet/econ/2011_3/Visochin.pdf. 3. Гринів Б. В. Економічний аналіз торговельної діяльності : навч. посібн. / Б. В. Гринів. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 148 с. 4. Височин І. В. Етапи аналізу товарообігу підприємств роздрібною торгівлі [Електронний ресурс] / І. В. Височин. – Режим доступу: <http://intkonf.org/kandekon nauk-visochin-iv-etapi-analizu-tovarooborotu-pidpriemstv-rozdribnoyi-torgivli>. 5. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua.operativ2012/sr/roz_u/roz1212_u.htm.